

SNICKRA EN GRÖNLANDSPADDEL

NÄR JAG GJORDE min första grönländspaddel för fem år sedan fick jag mycket klenrogna kommentarer och gliringar. Men intresset och förståelsen har ökat efterhand. Rolltävlingen på senaste stockenträffen, det nybildade Qajaq Sverige, dvd-filmer med Malligiaq och Dubside, Freya Hoffmeisters uppvisningar och mycket annat har bidragit till att frågorna numera inte börjar med ”vad” eller ”varför” utan oftare med ”hur” och ”var”.

För den som är van vid europeiska eller amerikanska paddlar ser den inte mycket ut, den grönländska - en anspråkslös brädbit, till synes helt utan hydrodynamisk finess. Men skenet bedrar.

En grönländsk paddel är ett högeffektivt redskap, perfekt anpassad för sitt syfte. Sin form har den fått genom seklers utveckling i en kultur som för sin överlevnad i ett av världens hårdaste klimat var beroende av sin utrustning. Folklig visdom är som utvecklingsmotor inte mindre träffsäker än vetenskap och CAD/CAM.

EN GRÖNLANDSPADDEL MÅSTE leva upp till hårda krav. Den måste vara fullständigt pålitlig i alla väderförhållanden, den måste vara snabb och tyst för att jägaren skall kunna komma inom harpunavstånd för säl och val eller hinna undan en uppretad isbjörn, den måste vara extremt energieffektiv och skonsam när jaktturen ibland varade i flera dagar och för att jägarna skulle orka tillbaka efter att ha blåst till havs under

en plötslig storm, den måste vara okänslig för vind eftersom det kan blåsa rejält i de öppna vattnet runt grönländ - och den måste fungera för en mängd olika roller eftersom roll var enda räddningen i de iskalla vattnen. Jägarna måste kunna rolla upp i grov sjögång, under surf, med harpunen eller spjutet i handen, med paddeln intrasslad i fångstlinor mm.

En grönländspaddel är därför mycket mångsidig istället för smalt specialiserad. Min erfarenhet är att man snabbare och lättare lär sig paddla, hantera vågor, rolla, stötta mm med grönländspaddel än med någon annan typ.

EN GRÖNLANDSPADDEL MÅTTANPASSAS till användaren. Liksom i de flesta gamla kulturer använde de grönländska kajakbyggarna ett antropometriskt måttssystem - de utgick från människans mått: tum, fot, famnar, fingrar etc. Finessen med detta är att utrustningen automatiskt blir anpassade efter användaren

TOTALLÄNGDEN (L)
Gamla beskrivningar pratar om armvidd plus avståndet armbåge-fingertoppar. Men eftersom europeer har förhållandevis längre armar än eskimåer blir detta ofta onödigt långt. En lämplig anpassning kan därför vara att räkna bort fingerlängden (för de flesta hamnar detta i intervallet 200 - 220 cm).

Gör du även en stormpaddel (vilket jag rek-

ommenderar eftersom den, utöver sitt egentliga användningsområde, är en idealisk reservpaddel och perfekt för rollträning mm) skall längden vara armvidden (ca 170 - 180 cm).

SKAFTETS LÄNGD (S)

Håll armbågarna intill sidorna, sträck underarmarna rakt fram (parallella) som om du håller i ett paddelskaft. Avståndet mellan ringfingrarna är skaftlängden. (ca 50 - 55 cm). Resten är blad (har du en ovanligt bred kajak bör du öka skaftlängden till ungefär samma mått som kajakens bredd).

För stormpaddeln är skaftet bara knappt så långt att två händer får plats tätt ihop (ca 15 - 18 cm). Bladlängden är densamma som för standardpaddeln.

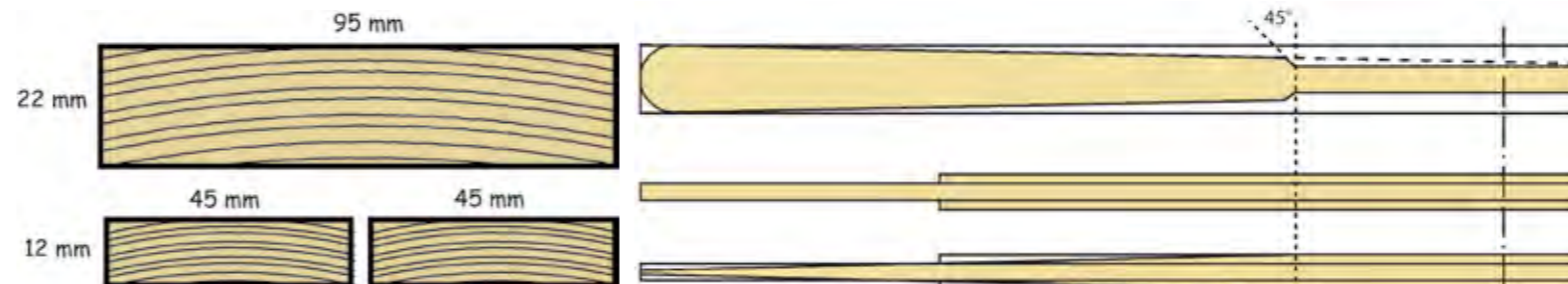
SKAFTETS TJOCKLEK (T)

Ett eskimåskaft är tjockare än ett vanligt skaft och i form av en ellips eller rundad rektangel med det större måttet vinkelrät mot bladen.

Sätt ihop tummen och pekfingeret topp mot topp och mät måtten på den oval som bildas (någonstans i intervallet 25 x 35 mm - 30 x 40 mm).

BLADETS BREDD (W)

För att fungera som en grönländspaddel skall bladet inte vara bredare än att det går att hålla bekvämt om det. Håll tummen och pekfingeret

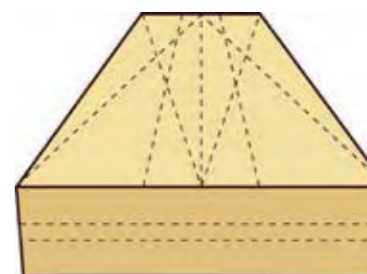
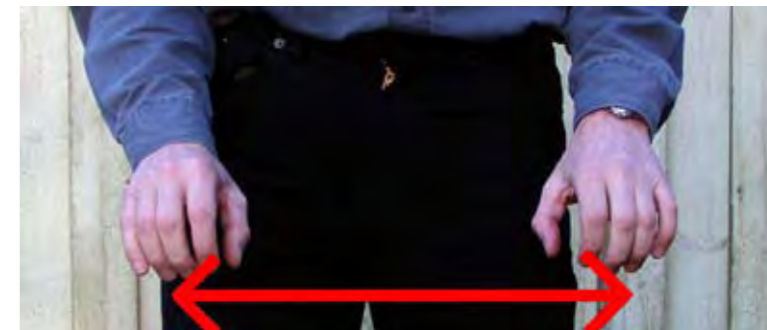
Paddlar görs vanligen av gran eller ceder. Ett alternativ är att köpa 50x200mm ohyvlat gran och klyva på mitten

Sätt ihop tummen och pekfingeret topp mot topp och mät måtten på den oval som bildas

Bladet skall inte vara bredare än att det går att hålla bekvämt om det

Börja med att rita upp hjälplinjer

Länkar

Mer om bygge och användning:
thomassondesign.com
Om du inte vil bygga själv:
greenlandpaddle.com

som ett stort C och mät avståndet mellan de yttersta lederna (ca 70 - 90 mm)

MATERIAL OCH VERKTYG

Paddlar görs vanligen av gran eller ceder. Allra bäst är virke med stående årsringar, men det är svårt att få tag i. Mitt val blir därför oftast en minst 230 cm lång, 22x95 mm finsågad bräda med liggande, hyfsat rak ådring och så lite kvistar som möjligt. Utöver detta behövs två bitar läkt ca 150 cm långa med minimmått 12x35 mm - välj närmast större tillgängliga dimension.

Ett annat alternativ är att köpa en bit 50x200mm ohyvlat gran och klyva på mitten till två paddelämnen. Det blir mer jobb, med mycket mer trä som skall hyvlas eller sågas bort

- men ibland hittar man en plankbit som är för bra för att gå förbi.

Paddeln kan formas på många olika sätt. Har du tillgång till en bandsåg eller sticksåg är det det enklaste, men en yxa eller bandkniv går också bra, liksom vinkelslip med en grov fiberslip-skiva. Det går även att göra hela paddeln med en slöjdniv, om du har tålamod gott om tid.

DET HÄR ÄR bara ett av många sätt att bygga paddel på. Lite sökning på internet ger många andra varianter - både i text, bild och film.

Börja med att rita upp lite hjälplinjer. Först skaftets bredd (de två parallella linjerna i mitten). Sedan bladens form - linjer från hörnen till motsstående kortsidas mittpunkt. Rita också ut

bladens tjocklek mitt på kortsidorna - ca 4 mm. Markera skaftets längd och förbind skaftet och bladet med en 45° linje.

Såga ut paddelns form med sticksåg eller bandsåg.

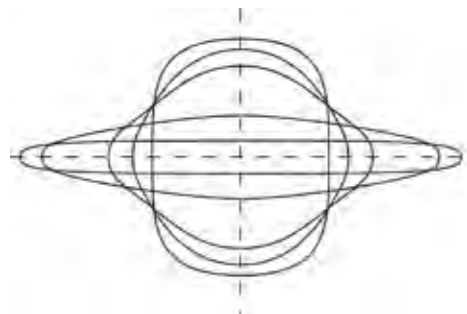
HYVLA ELLER SÅGA ut de tunna läkten till rätt bredd (= skaftets bredd) och limma på dem på paddelämnets båda sidor med fuktsäkert pva lim (vanligt vitt snickarlim) och många skruvtvingar.

När limmet härdat ritas du skaftets tjocklek på de båda läktbitarna och hyvlar ner till linjen - nu skall skaftet vara rektangulärt och ha de mått du kom fram till ovan.

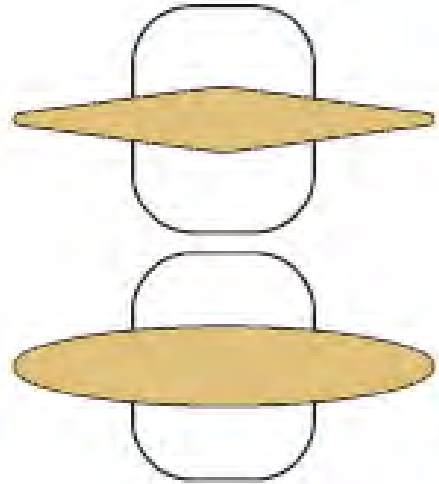
Därefter ritas du ut paddelns profil

Gamla beskrivningar pratar om armvidd + avståndet armbåge-fingertoppar

Runda skaftets kanter men lämna kvar en tydlig rektangulär form

Bladen kan vara antingen tunna för att prioritera hög fart och tyst gång eller lite tjockare med elliptisk genomskärning för att prioritera stödtag och rollar

Artikelförfattaren ute på paddeltur med sin egenhändigt byggda paddel

– linjer från där skaftet slutar till linjerna för bladspetsens tjocklek (4 mm). Hyvla, slipa eller bandsåga bort överflödigt trä.

NU ÄR PADDELN grovformad och det som återstår är mest finsnickeri. Rita paddelkantens tjocklek (4 mm) längs hela bladet. Rita också en centerlinje längs hela paddeln över- och undersida hyvla bort överflödigt trävirke men lämna centerlinjen orörd. Runda skaftets kanter men lämna kvar en tydligt rektangulär form (eller snarare en superellips). Övergången från skaft till blad skall se ut ungefär som på skissen.

Bladen kan vara antingen tunna för att prioritera hög fart och tyst gång, eller lite tjockare med elliptisk genomskärning för att prioritera stödtag och rollar. Välj själv.

När du är nöjd är det dags att slipa så att alla ytor blir släta och fina. Lägg lite extra jobb på skaftet. Ta sedan ut paddeln på en eller ett par paddelturer och när du kommer hem slipar du av alla fibrer som rest sig.

OLJA MED KOKT linolja (gärna en första strykning med trätjära – pensla på, värm och torka av - det ger hållbarhet och lite mörkare ton). Slipa sedan in oljan med våtslappor eller stålull. Olja igen efter de två, tre första gångerna du använder paddeln - därefter behövs bara en strykning om året.

Ett gammal råd lyder: olja varje dag första veckan, varje vecka första månaden, sedan varje månad första året och därefter årligen – men så ambitiös har jag aldrig varit.

Det går även att använda paddeln helt obehandlad. Den får en vacker silvergrå patina ganska snart och hållbarhet och livslängd är nästan densamma som om man oljar.

Traditionella eskimåpaddlar var skodda med ben runt kanterna och över spetsen. Vill du öka livslängden kan en tunn hårdträlist eller en limmad list av hårdplast (tex corian) runt kanten göra samma nytta. Eventuellt kan ett par lager glasfiberväv i epoxi över bladspetsen bidra till slitstyrka men om det ökar livslängden är tveksamt. Ytterligare en variant är att slipa bort ett par mm av träet runt spetsen, spackla med en blandning av epoxi, microfiber (armering) och zinkvitt (vitt pigment) och därefter slipa fram formen igen. Men ett tätt ytterskikt gör att träet lättare angrips av röta.

Naturligtvis kan du fernissa eller epoxilacka paddeln men min erfarenhet är att det skyddar sämre (den hårda ytan skadas lätt och under är träet oskyddat) och är svårare att underhålla. I den oljade ytan "repererar" småskador ofta sig själv genom att träet utvidgar sig när det blir blött - i en fernissad yta uppstår istället fukt- och rötskador.

Köp nu ett par träbitar och snicka till en paddel, så har redaktören lovat att jag skall få återkomma med lite råd och hur man paddlar och rollar med den...

Text och bild: Björn Thomasson

Idel grönländspaddlar och -kajaker på kajaksymposium i Danmark